

HUUMEET

Virittävä valistus ja märkä pilvi
Juha Partasen muistoseminaari
Helsinki 17.11.2014

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Johdanto

- 1990-luvulla Juhan kiinnostus kääntyi alkoholista enemmän ja enemmän huumeekysymyksiin.
- Juomatapaan huumeekysymyksiä, 1992
- Väestökysely 1998
- ”Märkä pilvi”, ”toinen huumeaalto”, ”narkofobia”
- Viimeisinä vuosina erityisesti psykedeelit ja niitä ympäröivä kulttuuri, valmisteli käsikirjoitusta aiheesta
- Tässä esityksessä: Miten Juha hahmotti huumeekentän.
- Palataan 1990-luvun alkuun: ”Seitsemän teesiä sosiokulttuurisesta huumeetutkimuksesta”

”Seitsemän teesiä sosiokulttuurisesta huumeetutkimuksesta”

- Esitelmä, ”Second Conference of the European Social Science Working Group on Drug Issues” Lyon 26-29.9.1991
- Kolmas versio, ei julkaistu koskaan - Juha: ”Ei saanut oikein vastakaikua”
- Huumesota on hävitty.
- Huumeet ovat merkittävä sosiaalinen ja kulttuurinen ilmiö ja ansaitsee sen mukaisen, vakavan tutkimuskiinnostuksen.
- Millainen sosiaalinen ilmiö? Millaista tietoa tarvitaan, millaisia seurantajärjestelmiä?
- Epidemiologian erityisasema – puhuu valtiovallan kieltä
- Tärkeystään huolimatta liian kapea tavoittamaan huumeongelman sosiokulttuuristen tekijöiden merkitystä.
- Teesit: alustavia muotoiluja, ei lopullisia totuuksia

1. Huumeekysymyksen yhteiskunnallisessa määrittelyssä korostuu sosiaalinen kontrolli

- Huumeiden käyttö on määritelty väärinkäytöksi ja huumeilmiö huumeongelmaksi.
- Historiallisesti palautettavissa huumeongelmien ilmaantumiseen 1800-luvun Euroopassa ja Amerikassa
- Kaikki huomio kiinnitetään käyttöön ja sen seurauksiin
- Kuitenkin jokainen 'huumescene' saa hahmonsa kontrollin kautta.
- Kontrollipolitiikka vaikuttaa huumemarkkinoihin, käyttötapoihin ja käytön haittoihin. Se muovaa huumeiden käyttäjien kohtalon ja elämän kulun (esim. Winsløv 1984).

2. Huumekontrolli palvelee useita tarkoituksia

- Huumehistorian tutkimus osoittaa, että huume politiikan muotoutumisessa 4 erityisen tärkeää tekijää.
- (1) Lääketiede: ammattimaistuminen, auktoriteetin saaminen
- (2) Kv. politiikka: kv. Sopimukset, yhdenmukaistaminen, USA
- (3) Rikoslaki: kielto ja rankaiseminen
- (4) Joukkotiedotus: dramatisointi ja demonisointi (tarkoituksettomasti edistänyt myös aineiden leviämistä)
- Voidaanko näiden takaa löytää jo universaalimpi trendi? Kyllä. Kemikaaliteknologian ekspansio. Kohteena sekä sisäinen maailma että ulkoinen ympäristö. Paralleeli huume ongelmien ja ekologisten ongelmien välillä. Jotain kontrollia on tarvittu.

3. Olemukseltaan huumeongelma enemmänkin moraalinen kuin kansanterveyskysymys

- Kontrolli ja lainvalvonta dominoi, terveystietäminen alisteinen
- Huumeiden käytön terveyshaitat vain murto-osa alkoholin tai tupakoinnin aiheuttamista, julkisuudessa esitetään kuitenkin päinvastoin.
- Ihmiset pitävät huumeita merkittävimpänä sosiaalisen ongelmana.
- Moraalikomponentti myös lääketieteen sisällä: lääketiede korvannut uskonnon johtavana moraalisena ideologiana. WHO määrittelee terveyden ”as a state of complete physical, mental and social well-being”. Terveystieteiden synonyymi.

4. Huumeongelma on symbolinen konstruktio, joka kuvastaa pelkojamme

- Huume on pahan symboli
- Huumeongelman tutkimuksen pääkohde on julkinen huume keskustelu, huumediskurssit ja huumeretoriikka
- Sosiaalinen konstruktioismiksi puree, mutta varauksena: ihmisten todellista kärsimystä ei saa unohtaa!
- Symboli mille? Georges Bataille & Ulrich Beck. Epävarmuus ja pelko. Pelko johtaa syntipukkien etsintään ja noitavainoihin.
- Ihmisillä ei juurikaan omakohtaista kosketusta huumeiden käyttäjiin tai ei ainakaan ongelmakäyttäjiin
- Paperin motto: "Fear is like a drug: it prevents from seeing the truth" – Lina Wertmueller
- => "Narkofobia"

5. Huumeongelman fokus on kontrollin ja käyttäjän välinen kontakti

- Pitää tarkastella eri tasoilla.
- Katuetaografia, poliisi- ja oikeustilastot, hoito- ja rangaistuskäytännöt.
- Ylläpito- ja rangaistusjärjestelmät pitää evaluoida
- Oppirakenteiden tasolla vertailtava sosio-medikaalista lähestymistapaa ja rikoslakia.
- Poliittista ja hallinnollista päätöksentekoa on tarkasteltava poliittisessa kontekstissaan.
- Etiikan taso: tarkasteltava, miten politiikat, oppirakennelmat, ohjelmat ja toimenpiteet oikeutetaan eettisesti.

6. Mielihyvä, seurallisuus, päihtymys ja addiktio ovat huumeiden käytön ja väärinkäytön tutkimuksen avainkäsitteet

- Käytön syyt ja motiivit. Vaikea vastata, kuuluvat sosiologian ja psykologian 'harmaalle alueelle'.
- Suuri variaatio käyttäjissä ja motiiveissa
- Huumeet 'transparentteja' substansseja: saavat vetovoimansa sosiaalisen elämän kudoksiin pohjautuvista kulttuurisista merkityksistä ja odotuksista.
- Käyttäjät haluavat huumeilta sitä mitä elämältäkin.
- Campbell: tarpeet – puute vs. mielihyvä – kokemuksen laatu.
- Huumekokemuksen avain kokemus on päihtymys, huumeiden psykoaktiivisten ominaisuuksien tuottama tajunnan tilan muutos: tietoisesta kontrollista luopuminen, tiedostamattomat voimat, luovuus, vapaus, onnellisuus. Vertailua alkoholiin ja tupakkaan.
- => psykedeelit

7. Addiktio on kulutusyhteiskunnan ja sen mielihyväperiaatteen syndrooma

- Orford: addiktiot ilmaisevat yletöntä ruokahalua.
- Johtaa itsekeskeiseen elämään ja sosiaaliseen vetäytymiseen.
- Moderni persoonallisuus, erityinen elämäntapa
- Campbell (1987), moderni hedonismi, eskaloituva haluamisen prosessi
- Yhteiskuntiemme historian kehitystrendi on ollut sosiaalisen kontrollin sisäistäminen ja yksilön itsekontrollin asteittain lisääntyminen. Addiktio voidaan nähdä tämän kehityksen pimeänä puolena.
- =>Alain Ehrenberg, addiktio kansalaisuuden ongelmana

Lopuksi

- Vaikka teesien muotoilut ovat hyvin tiiviit, ne osoittavat, että Juha oli hyvin lukenut itsensä sisään kentälle.
- Teesit tavoittavat monet ydinkohdat ja keskeiset jännitteet ja ongelmat huumeekysymyksen hahmottamisessa ja tutkimuksessa.
- Juhalle tyypillisesti hän ei vain tunnistanut ongelmia kirjallisuuden perusteella vaan esitti niihin omia lisäyksiään ja omaan ajatteluunsa vaikuttaneita yleisempiä yhteiskuntateoreettisia näkökulmia.
- Harmi, että tätä ei koskaan julkaistu, tämänkaltaista ajattelua ja keskustelua on huumeetutkimuksessa aivan liian vähän!